

SERVICIUL VAMAL ȘI BARIERELE TEHNICE DIN SFERA DIGITALĂ

Mircea GUTIU

cercetător științific

Institutul Național de Cercetări Economice,

Republica Moldova

gutium.mircea@rambler.ru

Abstract

The customs service needs continuous modernization in order to be in line with the other economic areas in the fourth industrial revolution. There is a need to identify the technical barriers of software and hardware that stand in the way of modernization and optimization of the customs clearance process. The author aims to formulate the necessary recommendations for the technical barriers that put obstacles for future digitalization of custom trade services. Also, it is important to estimate the influence of technical barriers upon volume of international trade between different states and in Custom Unions like European Union.

Key words: *custom service, digitalization, technical barriers to trade.*

JEL Classification: F02, O31.

Introducere

Barierile tehnice în calea comerțului reprezintă un sistem netarifar constituit din varietăți de condiții și cerințe care se aplică mărfurilor importate. Din ele fac parte:

- condiții ce impun conformitatea mărfurilor la caracteristicile și standardele tehnice speciale;
- proceduri tehnice de testare și certificare;
- cerințe speciale legate de marcarea și etichetarea mărfurilor;
- cerințe sanitare, medicale și fitosanitare.

Formal, barierele tehnice sunt motivate și justificate de sarcina de a proteja consumatorii autohtoni de calitatea necorespunzătoare a mărfurilor ce amenință în special, viața și sănătatea oamenilor, florei și faunei naționale, precum și a mediului în ansamblu. Barierele tehnice reprezintă în același timp un instrument eficient de protecționism economic, oferind securitate

economică producătorilor autohtoni, în special a celor producători ce sunt angajați în crearea de: echipamente, vehicule, produse alimentare, chimice, inclusiv farmaceutice, și în special produse cu un adaos de cost major. În concluzie constatăm că: barierele tehnice sunt folosite în primul rând de țările înalt dezvoltate ce se află în luptă concurențială pe piața mărfurilor înalt tehnologizate de uz similar, precum ar fi procesoarele Central Processing Unit (CPU) sau Graphics Processing Unit (GPU).

Pentru a limita abuzurile în politica comercială ce privește utilizarea barierele tehnice ca mijloc de concurență neloială, în cadrul îmbunătățirii condițiilor General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) din 1979, a fost adoptat Acordul privind barierele tehnice în calea comerțului, iar în 1994 (Runda Uruguay) a revizuit și a încheiat același nou acord. În plus, în ceea ce privește măsurile sanitare și fitosanitare, precum și regulile de origine a mărfurilor, în 1994 au fost încheiate în mod specific două Acorduri speciale. Și în cadrul Consiliului Comerțului, a fost format un Comitet pentru Barierele Tehnice în Comerț (Acordul OMC, 2017). Partea de ofertă a pieței în cadrul acestei abordări produce și distribuie bunurile livrate, suportând costuri de resurse care sunt plătite de utilizatorii finali (Anderson, 2011).

1. Analiza Barierele Tehnice

În ultimele decenii a avut loc liberalizarea economiei și a comerțului internațional, în special fuseseră reduse tarifele vamale. Aceste reduceri au rezultat din negocierile și tratativele duse de către World Trade Organization (WTO) prin intermediul răspândirii acordurilor comerciale regionale, și liberalizarea unilaterală. În același moment, țările au majorat răspândirea măsurilor netarifare, reflectată într-o creștere a volumului de produse high-tech pe piață și orientarea țărilor spre accelerarea liniilor de producție de echipament modern.

Deși măsurile non-tarifare vizează în general realizarea de politici sociale, politici orientate spre sănătatea publică, de mediu sau alte politici non-economice, ele pot acționa, de asemenea, ca o metodă alternativă de protejare a pieței interne. Majoritatea costurilor de export sunt legate de cheltuielile pentru legăturile de lanț și decurg din imperfecția instituțională (Balavac, 2012). Conform UNCTAD, măsurile netarifare se referă în mare parte la măsuri de ordin politic, diferite de cele tarifare ce pot avea un efect

economic asupra comerțului internațional legat nemijlocit de prețul mărfii ori cantitatea disponibilă la import.

Acestea includ măsuri precum bariere tehnice la comerț - Technical Barriers to Trade (TBT), măsuri sanitare și fitosanitare, cote privind volumul exporturilor, restricții și măsuri extra-frontaliere, cum ar fi achizițiile publice. Printre măsurile non-tarifare de importanță majoră se numără și TBT. Acest tip de bariere se referă la reglementări tehnice, precum ar fi conformitate la standarde și evaluarea procedurii de producție ce nu intră în domeniul sanitar și fitosanitar ce se referă la protecția omului/animalelor și plantelor. Problema fundamentală privind reglementările de mediu sau legate de orice astfel de reglementare tehnică, este să rezolve conflictul de interes (dintre conformitate și competitivitate) implicând procesul de adaptare de către companie (Chakraborty, 2014).

Acordul din 1994 privind barierele tehnice în calea comerțului, care face parte din pachetul de documente general obligatoriu de la Marrakech, se aplică tuturor mărfurilor fabricate și se referă la dreptul statelor de a stabili standarde obligatorii, reglementări tehnice, reguli de certificare, inclusiv condițiile tehnice de etichetare și ambalare a mărfurilor. Acordul dat are aplicare și în cazul, procesului de producere a obiectelor ce vor deveni mărfuri de comercializare pe piața externă. În cazurile în care standardele obligatorii sunt introduse în țară de către autoritățile locale și de către instituții neguvernamentale, statele părți la Acord trebuie să ia măsuri pentru a se asigura că aceste standarde respectă și termenii Acordului.

Una din cerințele obligatorii este transparența în aplicare a măsurilor relevante, informațiile despre măsuri trebuie să fie disponibile publicului, și publicate pe resursele oficiale a statului. Fiecare țară parte la Acord trebuie să înființeze centre de informare pentru a disemina informații despre măsurile aplicate în țara care intră sub incidența reglementării Acordului. Furnizorii străini de mărfuri în conformitate cu regimul național GATT nu ar trebui să fie plasați într-o poziție inferioară celei a producătorilor locali, inclusiv în ceea ce privește plata pentru procedurile tehnice speciale. În esență cerințele tehnice impuse trebuie să fie comune atât pentru producătorul autohton cât și pentru producătorul străin, și aceste bariere nu ar trebui să creeze obstacole în calea comerțului internațional.

Acordul recomandă țărilor participante să ia parte la lucrările Organizației Internaționale de Standardizare, să utilizeze standarde tehnice

internaționale, reglementări și sisteme de certificare în viața lor națională de zi cu zi și, de asemenea, să încheie acorduri între ele privind recunoașterea reciprocă a certificatelor lor, certificarea unilaterală. procedurile și rezultatele verificării conformității mărfurilor cu standardele tehnice comune. Ca și în alte cazuri, Acordul prevede condiții preferențiale pentru țările în curs de dezvoltare, permițându-le acestora să nu respecte standarde care sunt inacceptabile din punctul de vedere al nivelului de dezvoltare tehnic al lor, precum și să beneficieze de asistență internațională în dezvoltarea sistemelor lor de standardizare și respectarea condițiilor Acordului. În cele din urmă, Acordul dat a fost însoțit de un Cod de bună practică cu caracter consultativ, ce prevedea procedurile de pregătire, adoptare și conformare cu standardele prescrise.

Una din principalele bariere de integrare economică și liberul schimb de mărfuri la nivel internațional este reprezentat de barierele tehnice, aceste bariere sunt orientate în primul rând spre protecția consumatorilor și a pieței interne de produse contrafăcute și organizarea obstacolelor în calea economiei tenebre.

Principiile esențiale ale reglementării tehnice în cadrul Uniunii sunt:

1) stabilirea unor cerințe obligatorii uniforme în reglementările tehnice. Acest principiu asigură inadmisibilitatea instituirii unei cerințe obligatorii la nivel național pentru produsele care nu sunt incluse în listă;

2) aplicarea și implementarea reglementărilor tehnice ale Uniunii în statele-membre;

3) uniformitatea unităților de măsură, precum și a procedurilor de evaluare a conformității cu regulile impuse de Acord;

4) prevenirea instituirii unor bariere excesive în calea afacerilor și a comerțului internațional.

Uniunea Vamală are dreptul să stabilească cerințe obligatorii uniforme. Conform estimărilor efectuate de Koreshkov V.N. și Shakkaliev A.A., aproximativ 80% din produsele furnizate reciproc sunt supuse uniformizării reglementărilor tehnice ale Uniunii Eurasiatice, care, în consecință, creează condiții favorabile pentru entitățile comerciale (Корешков & Шаккалиев, 2017). În special, au fost stabilite cerințe uniforme pentru produse alimentare, produse de îngrijire, jucării, mașini și echipamente etc. Pe fondul creării Uniunii Vamale și al introducerii reglementărilor tehnice unificate forțele Uniunii, eliminând barierele tehnice

din calea comerțului, în primii ani de acțiune masivă, a înregistrat o creștere a comerțului din cadrul Uniunii Vamale.

Conform datelor statistice a Comisiei Economice Eurasiatice (CEE), exportul interstatat de unt din Kazahstan în Federația Rusă, după implementarea regulamentului tehnic în 2013 privind grăsimi și uleiuri, a crescut de 100 de ori în 2015 comparativ cu 2012. În anul următor a înregistrat o reducere semnificativă, iar în anii 2017-2021 (cu excepția anului 2020 – anul recesiunii economice cauzate de COVID-19) a avut loc sporirea exportului de unt din Kazahstan în Rusia, care a fost de 14,5 ori mai mare în 2021 în raport cu 2016. În schimb, exportul de margarină a scăzut în anul 2015 cu 61,1% față de 2012, iar în următorii ani, cu excepția anului 2020, a înregistrat un trend ascendent (Tabelele 1 și 2).

**Tabelul 1. Volumul exportului între statele membre ale Uniunii
 Vamale, în diviziunea unor produse**

Cod	Denumirea mărfii	2011	2012	2013	2014
<i>Exportul din Kazahstan în Federația Rusă</i>					
0201	Carne de animale din specia bovine, mii tone	0	0	0,29	1,72
0207	Carne și organe comestibile de păsări, mii tone	0,01	1,42	2,62	5,33
0405	Unt și alte grăsimi care provin din lapte, mii tone	0,00	0,03	0,25	0,11
1517	Margarina, tone	14	270	753	476
1704	Produse zaharoase fără cacao, mii tone	8,56	8,20	8,40	10,98
<i>Exportul din Belarus în Federația Rusă</i>					
0201	Carne de animale din specia bovine, mii tone	73,3	74,5	98,7	95,1
0207	Carne și organe comestibile de păsări, mii tone	74,1	103,9	105,0	113,6
0401	Lapte și smântână din lapte, neconcentrate, mii tone	178,5	293,1	277,2	318,6
0405	Unt și alte grăsimi care provin din lapte, mii tone	58,8	78,3	61,9	66,9
1512	Ulei de semințe de floarea-soarelui, tone	180	93	151	213

Sursa: elaborat de autor în baza datelor statistice a Comisiei Economice Eurasiatice (Евразийская Экономическая Комиссия, 2022).

**Tabelul 2. Volumul exportului între statele membre ale Uniunii
 Eurasiatice, în diviziunea unor produse**

Cod	Denumirea mărfii	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Exportul din Kazahstan în Federația Rusă</i>								
0201	Carne de animale din specia bovine, mii tone	1,84	1,19	0,51	2,02	0,27	1,92	1,24
0207	Carne și organe comestibile de păsări, mii tone	7,09	5,72	4,63	7,48	7,87	6,55	18,40
0405	Unt și alte grăsimi care provin din lapte, mii tone	2,81	0,28	0,29	1,79	2,42	1,40	4,08
1517	Margarina, tone	105	582	1310	3288	3820	2023	2830
1704	Produse zaharoase fără cacao, mii tone	9,67	15,04	20,31	21,21	17,45	16,43	11,51
<i>Exportul din Belarus în Federația Rusă</i>								
0201	Carne de animale din specia bovine, mii tone	102,3	103,9	95,4	101,8	59,0	54,0	35,8
0207	Carne și organe comestibile de păsări, mii tone	133,4	137,6	127,5	139,3	135,2	129,2	121,3
0401	Lapte și smântână din lapte, neconcentrate, mii tone	320,1	310,4	299,5	234,7	204,1	217,8	183,4
0405	Unt și alte grăsimi care provin din lapte, mii tone	85,8	82,2	69,2	52,2	72,4	76,9	78,3
1512	Ulei de semințe de floarea-soarelui, tone	733	211	750	3205	1101	230	556
<i>Exportul din Armenia în Federația Rusă</i>								
1806	Ciocolata, tone	50	162	1480	2994	3515	2804	2449
2005	Alte legume conservate altfel decât în oțet sau acid acetic, mii t.	2,54	3,11	5,84	9,94	6,50	9,74	13,43

Sursa: elaborat de autor în baza datelor statistice a Comisiei Economice Eurasiatice (Евразийская Экономическая Комиссия, 2022).

Aprobarea și implementarea regulamentului tehnic pentru stabilirea calității cărnii în 2014 a avut un impact pozitiv asupra exportului Kazahstanului. În anul 2015 în raport cu 2013 a crescut exportul din Kazahstan în Federația Rusă a cărnii de animale din specia bovine de 6,4 ori și a cărnii și organelor comestibile de păsări de 2,7 ori. În 2021 exportul cărnii de păsări a crescut de 2,6 ori în raport cu 2015.

Exportul produselor zaharoase fabricate după adoptarea regulamentului tehnic unificat privind produsele alimentare a înregistrat în 2014 o creștere cu 30,7% a exportului din Kazahstan în Federația Rusă în raport cu anul precedent. În următorii ani acest indicator a evoluat ciclic, cel mai înalt nivel a fost înregistrat în anul 2018.

În mod similar, în cazul exportului din Belarus în Federația Rusă: în 2015, comparativ cu 2013, exportul de ulei de semințe de floarea-soarelui a crescut de 4,9 ori, exportul de carne și organe comestibile de păsări – cu 27,0%. În anii 2016 și 2018 exportul de carne de păsări a crescut, iar în 2019-2021 a înregistrat un trend descendent.

În 2014 odată cu intrarea în vigoare a regulamentului tehnic privind exportul de lapte și produse lactate, exporturile acestor produse din Belarus în Federația Rusă au crescut: laptele și smântână din lapte, neconcentrate – cu 14,9%; untul și alte grăsimi care provin din lapte – cu 8,2%. În anul 2015 exportul acestor produse continue să crească cu 0,5% și 28,2% corespunzător. În perioada anilor 2016-2021, exportul de lapte și smântână din lapte, neconcentrate, din Belarus în Rusia, a diminuat treptat, cu excepția anului 2020, când sa soldat cu o creștere nesemnificativă. Exportul de unt a scăzut în anii 2016-2018 și sa majorat în 2019-2021.

Țările care au intrat în componența Uniunii Economice Eurasiatice (UEE) s-au conformat regulamentelor tehnic în vigoare și au majorat exportul unor mărfuri în alte țări-membre. Armenia a livrat în Federația Rusă în 2015 de 2,4 ori mai multe ciocolate și alte preparate alimentare, care conțin cacao, în raport cu anul precedent. În următorii ani 2016-2019, exportul de ciocolate continue să crească, iar în anul pandemiei COVID-19 – scade. Exportul de alte legume conservate, altfel decât în oțet sau acid acetic, a înregistrat un trend ascendent (cu excepția anului 2019).

2. Organizația Mondială a Comerțului și impunerea barierelor tehnice

Acordul privind barierele tehnice în calea comerțului urmărește să asigure că reglementările tehnice, standardele și procedurile de evaluare a conformității sunt nediscriminatorii și nu creează obstacole inutile în calea comerțului. În același timp, recunoaște dreptul membrilor Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) de a implementa măsuri pentru atingerea obiectivelor politice legitime, cum ar fi protecția sănătății și siguranței umane sau protecția mediului.

Impactul barierelor comerciale asupra fluxurilor comerciale este atenuat de elasticitatea substituției și nu se amplifică (Chaney, 2008). Acordul privind barierele tehnice în calea comerțului (denumit TBT) încurajează ferm membrii să își bazeze standardele naționale pe standardele internaționale ca mijloc de a facilita comerțul. Prin dispozițiile sale privind transparența, își propune, de asemenea, să creeze un mediu de tranzacționare previzibil și ușor măsurabil.

Acordurile de recunoaștere reciprocă promovează comerțul internațional uniform și standardizat, cu excepția cazului în care conțin reguli de origine restrictive, caz în care comerțul intra-regional crește în detrimentul importurilor din alte țări (Chen & Mattoo, 2008). În ultimele decenii se denotă liberalizarea semnificativă a comerțului, sub forma stabilirii unor tarife nesemnificative. Micșorarea tarifelor a avut loc în rezultatul negocierilor OMC, extinderii acordurilor comerciale regionale, și liberalizării bilaterale. Cu toate acestea, țările tot mai frecvent practică barierele netarifare. Deși NTM (Non-Tariff Measures) vizează în general realizarea de politici sociale, de sănătate publică, de mediu sau alte politici non-economice obiective, ele pot acționa, de asemenea, ca o metodă alternativă de protejare a pieței autohtone.

Conform UNCTAD, barierele netarifare se referă în general la măsuri de politică, altele decât cele tarifare, care pot avea un efect economic asupra comerțului internațional prin modificarea cantității și/sau a prețurilor. Acestea includ măsuri precum bariere tehnice la comerț (TBT), măsuri sanitare și fitosanitare, cote și restricții. Numărul de notificări TBT emise de membrii OMC a crescut de la 388 în 1995 la 2.326 în 2016.

Aceste măsuri au ca scop protecția sănătății și siguranței de viață, protejarea mediului, blocarea atentatelor de înșelăciune a consumatorului și

asigurarea calității producției ce este plasată pe piață. Reglementările tehnice specifică caracteristicile produsului precum și a procesului și metodelor de producție, cum ar fi etichetarea, ambalarea și cerințele de transportare. Dacă sunt implementate într-o manieră transparentă, reglementările date accelerează volumul comerțului internațional și permit circulația informației veridice legate de caracteristicile produselor ce devin obiect de schimb. Cu toate acestea, ele pot acționa și ca o barieră comercială datorită majorării costurilor de producție în cazul țărilor ce impun cerințe specifice cu privire la nivelul calității.

Conform modelelor de comerț cu firme eterogene, barierele impun un cost fix de intrare pe piață. Costuri fixe datorate TBT rezultă din investițiile inițiale necesare pentru a se conforma cu standardele obligatorii pentru intrarea pe piața anumitei țări, ce pot include creșterea calității, anumite obstacole cu privire la utilizarea anumitor materii prime, cheltuieli legate de carantină sau adaptarea lanțului de producție. Barierele tehnice pot accelera creșterea costurilor de producție, în special datorită necesității de a atinge nivelul de calitate impus de către partea primitoare. Creșterea costurilor comerciale din cauza TBT sunt de așteptat să afecteze negativ atât marjele intensive, cât și extensive ale exporturilor.

În cazul creșterii costurilor de export companiile angajate în acest gen de activitate pot lua decizia de a scădea volumul exporturilor ceea ce duce la micșorarea volumului comerțului exterior. Pe de altă parte, cerințele tehnice ce duc la creșterea costurilor pot impune companiile mai mici să ia decizia de a refuza la exportul mărfurilor pe piețele ce obligă astfel de cerințe tehnice (un efect negativ asupra marjei extinse de export). Avantajele locației companiei sunt caracteristicile specifice țărilor unde au loc investiții masive (Ciuriak, 2013). În general, lucrările științifice în care este studiat impactul TBT pot fi clasificate în felul următor:

- studii care examinează impactul promovării standardelor unificate privind exporturile;
- studii ce examinează impactul barierelor tehnice asupra fluxurilor comerciale;
- studii ce examinează impactul barierelor tehnice la nivel microeconomic asupra modelelor comerciale.

Concluzii

Barierile tehnice, cu toate că stopează parțial circulația de bunuri între țări și tranzitul mărfurilor, în același timp, acționează benefic asupra protecției consumatorilor, sunt menite să nu admită pătrunderea produselor contrafăcute pe piața internă și a celor care nu corespund cerințelor statului. Există necesitatea formării unui sistem digital comun, ce ar include cerințele stabilite și la care ar putea apela companiile, pentru a fi în stare să facă calculele necesare pentru identificarea posibilității de efectuare a modificărilor cu menținerea marjei dorite.

Referințe

- [1]. Acordul OMC, 2017. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:r11010>
- [2]. Anderson, J., 2011. The Gravity Model. In: *Annual Review of Economics*, 3, pp. 133-160.
- [3]. Balavac, M., 2012. *Determinants of Export Diversification at the Export Margins: Reference to Transition Economies*. <https://www.etsg.org/ETSG2012/Programme/Papers/288.pdf>
- [4]. Chakraborty, P., 2014. *Environmental Standards and Trade: Evidence from a Natural Experiment*. <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-37515/ChakrabortyPavel.pdf>
- [5]. Chaney, T., 2008. Distorted Gravity: The Intensive and Extensive Margins of International Trade. In: *American Economic Review*, 98(4), pp. 1707-1721. <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/aer.98.4.1707>
- [6]. Chen, M., and Mattoo, A. 2008. Regionalism in Standards: Good or Bad for Trade? In: *Canadian Journal of Economics*, 41(3), pp. 838–863. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1540-5982.2008.00488.x>
- [7]. Ciuriak, D., 2013. *Policy Implications of Heterogeneous Firms Trade Theory*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1728065
- [8]. Gutium, M., 2021. Digitalization in customs services: international experience. In: *International Doctoral Scientific Symposium „Modern tendencies of scientific development: visions of young scientists”*, 15 iunie 2021. Chișinău: INCE, pp. 75-82.

- [9]. Gutium, M., 2021. Instrumente digitale utilizate în domeniul vamal. In: *International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Back to the Future. Social – economic Challenges and Perspectives”*; 8th Edition, May 27th-28th, 2021. București: Editura „ARTIFEX”, pp. 693-699.
- [10]. Евразийская Экономическая Комиссия, 2022. Взаимная торговля. http://www.eurasiancommission.org/ru/act/integr_i_makroec/dep_stat/tradestat/tables/intra/Pages/default.aspx
- [11]. Корешков, В.Н., Шаккалиев А.А., 2017. О развитии системы технического регулирования в рамках евразийской экономической интеграции. *Компетентность*, 3(144), pp. 12-19.